

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne 16. 2. 2016
Čj. MSP-436/2014-OD-SPZ/7
Počet listů: 3
Přílohy: 1

**Nejvyšší soud
Burešova 20
657 37 Brno**

Věc: obvinění O. F., a T. F. – stížnost pro porušení zákona

Příloha: trestní spis Krajského soudu v Brně sp. zn. 46 T 9/2013

Podle § 266 odst. 1 trestního řádu podávám v neprospěch obviněných O. F. a T. F.

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 5 To 84/2013, kterým byla podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu zamítnuta jako nedůvodná stížnost státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně, směřující výlučně do výroku I. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 19. 11. 2013, sp. zn. 46 T 9/2013, jímž byla věc vrácena státnímu zástupci k došetření.

Usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 19. 11. 2013, č. j. 46 T 9/2013-492, bylo ve výroku I. rozhodnuto podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. řádu o vrácení trestní věci obviněných O. F. a T. F. státnímu zástupci k došetření.

Své rozhodnutí nalézací soud odůvodnil zjištěním, že ve vztahu k poškozeným Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky a L. F. byla porušena povinnost policejního orgánu uvedená v ustanovení § 166 odst. 1 tr. řádu umožnit poškozeným prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování.

Citované rozhodnutí bylo včas napadeno stížností státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně, v níž uvedla, že nedostatek spočívající v tom, že policejní orgán ve stádiu trestního stíhání, kdy považoval vyšetřování za skončené, poškozené, kteří uplatnili nárok na náhradu škody, neupozornil na možnost v přiměřené době prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování, je sice vadou řízení, nikoli však vadou podstatnou, jež by odůvodňovala vrácení věci státnímu zástupci k došetření.

Vrchní soud v Olomouci shledal napadené usnesení zákonným a správným a naopak podanou stížnost státní zástupkyně shledal nedůvodnou, a proto ji podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu zamítl.

Stížnostní soud shrnul, že soud I. stupně správně zjistil, že ve vztahu k poškozeným, které ve svém rozhodnutí jmenuje, byla v průběhu přípravného řízení závažným způsobem porušena jejich práva, neboť policejní orgán nerespektoval ustanovení § 166 odst. 1 tr. řádu a nápravu nezjednal ani státní zástupce. Za této situace soud prvního stupně oprávněně věc ve smyslu § 188 odst. 1 písm. e) tr. řádu vrátil státnímu zástupci k došetření. Pro úplnost stížnostní soud zmínil, že sice nelze vyloučit postup, kdy by se soud prvního stupně sám mohl pokusit zmíněnou vadu odstranit v rámci přípravy hlavního líčení (nakonec obdobný postup by musel volit i v případě, pokud by uvedenou vadu zjistil až po nařízení hlavního líčení), nicméně šlo by o postup, který by vždy nemusel být postačující k zajištění práv, k nimž směřuje ustanovení § 166 odst. 1 tr. řádu, v důsledku čehož by v některých případech mohlo dojít k jejich nevratnému poškození (např. by poškození v krátkém časovém termínu do zahájení dokazování nemohli navrhnout konkrétní důkazy, které jejich vznesený nárok potvrzují, či by soud tyto důkazy nedokázal v tak krátkém termínu opatřit). Vrchní soud v Olomouci v této souvislosti nevylučuje, že by zmíněná vada přípravného řízení mohla být i po podání obžaloby napravena (zde je možno odkázat na obdobnou situaci, k níž dospěl Ústavní soud ve svém rozhodnutí ÚS 7/2008-N), nicméně k takovému závěru lze dle jeho názoru dojít toliko následným posouzením konkrétní situace v jednotlivé trestní věci s přihlédnutím ke konkrétním opatřením, které soud v naznačeném směru učinil, dále k tomu, zda poškozený dodatečně svých práv využil a v jakém rozsahu a zda následný postup směřující k odstranění vady byl dostatečným ve vztahu k uspokojení nároků, jež poškozený v trestním řízení uplatnil, neboť pouze tehdy může soud uzavřít, zda skutečně k nápravě zjištěné vady fakticky došlo či nikoliv. Posouzení otázky nápravy uvedené vady lze proto učinit v konkrétní věci jen zpětně a obecně takový následek nelze předpokládat již v okamžiku předběžného projednání obžaloby, neboť není zřejmé, zda k takové nápravě soud prvního stupně skutečně přistoupí, příp. zda opatření v budoucnu učiněná v tomto směru soudem prvního stupně budou k nápravě uvedené vady dostatečná.

Podle § 166 odst. 1 tr. řádu, uzná-li policejní orgán vyšetřování za skončené a jeho výsledky za postačující k podání obžaloby, umožní obviněnému, jeho obhájci a poškozenému, který podal návrh podle § 43 odst. 3, pokud jsou pobyt nebo sídlo tohoto poškozeného známe, v přiměřené době prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování. Na tuto možnost upozorní obviněného, jeho obhájce a poškozeného nejméně tři dny předem. Je-li počet poškozených velmi vysoký, platí obdobně § 44 odst. 2. Uvedenou lhůtu lze se souhlasem obviněného, obhájce a poškozeného zkrátit. Nepovažuje-li policejní orgán navrhované doplnění za nutné, odmítne je. O těchto úkonech učiní policejní orgán záznam ve spise a o odmítnutí návrhů na doplnění vyšetřování vyrozumí obviněného, jeho obhájce nebo poškozeného. Obviněný, který využil právo uvedené v § 2 odst. 14, se zároveň vyzve, aby se vyjádřil, zda požaduje přeložení některých písemností podle § 28 odst. 4.

Podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. řádu soud po předběžném projednání obžaloby vrátí věc státnímu zástupci k došetření, je-li toho třeba k odstranění závažných procesních vad přípravného řízení, které nelze napravit v řízení před soudem, nebo k objasnění základních skutkových okolností, bez kterých není možné v hlavním líčení ve věci rozhodnout, a v řízení před soudem by takové došetření bylo v porovnání s možnostmi opatřit takový důkaz v přípravném řízení spojeno s výraznými obtížemi nebo by zřejmě bylo na újmu rychlosti řízení.

Podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu, nadřízený orgán zamítne stížnost, není-li důvodná.

Těmito ustanoveními zákona se soudy důsledně neřídily, respektivě je vadně vyložily a aplikovaly.

Předběžné projednání obžaloby představuje samostatné fakultativní procesní stadium následující po podání obžaloby, jehož účelem je přezkoumání ze strany soudu, zda přípravné řízení bylo provedeno podle příslušných ustanovení trestního řádu, zejména zda v něm nedošlo k podstatným procesním vadám a zda byly v přípravném řízení objasněny základní skutečnosti, bez kterých není možno v hlavním líčení rozhodnout. Předmětem tohoto posouzení není tedy zajištění práv poškozeného, a byť to neznamená, že by se soud i při předběžném projednání obžaloby neměl zabývat také zajištěním práv poškozeného, pak především z hlediska reálné možnosti jejich uplatnění v hlavním líčení, které je nejdůležitějším stadiem celého trestního řízení, jehož součástí je rovněž adhezní řízení.

Zjišťování, zda řízení, které předcházelo postavení obviněného před soud, bylo zatíženo nedostatky, znamená konfrontaci procesní činnosti orgánů přípravného řízení s předpisy upravujícími jejich postup a musí být posuzováno ve vzájemné souvislosti, nikoli izolovaně, a vždy v souladu se základními zásadami trestního řízení a zamýšleným postupem v rámci předběžného projednání obžaloby. I když porušení předpisů se může týkat prakticky každého ustanovení zákona, u hlediska dalšího řízení je třeba zaměřit se na ty, jejich nedodržení má obecně větší význam a důsledky pro práva obviněného, zejména práva na jeho obhajobu (viz Pavel Šámal a kolektiv: Trestní řád: Komentář II. 7. doplněné a přepracované vydání, C. H. Beck, Praha, 2013, str. 2479-2480).

Ze spisového materiálu vyplývá, že ve smyslu § 166 odst. 1 tr. řádu spis prostudovali toliko oba obvinění a stejně tak jejich obhájci (viz č.l. 470 a 472 spisu). Stejně tak řádně byl se spisem seznámen i poškozený A. F. (č.l. 474). Ve spisu pak není založen žádný záznam o prostudování spisu dalšími poškozenými, splňujícími zákonné podmínky, a o umožnění těmto poškozeným navrhnout případné doplnění vyšetřování, ačkoli je ze spisu zřejmé, že orgány činné v trestním řízení vnímají jako poškozené i R. F. (tato se ovšem nepřipojila s nárokem na náhradu škody k trestnímu řízení), L. F. a Všeobecnou zdravotní pojišťovnu ČR.

V daném případě je jednoznačně poškozeným subjektem Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR, která podala návrh dle § 43 odst. 3 tr. řádu (viz č.l. 147-148 tr. spisu). Z tohoto návrhu je přitom zřejmé vůči komu, v jaké výši a z jakého důvodu je nárok uplatňován, a je nutno jej vnímat jako procesně řádný úkon. Problematičtější otázka připojení se poškozené s nárokem na náhradu škody je v případě poškozené L. F., kdy tato v rámci poučení opatřeného datem 22. 5. 2013 uvedla, že se k trestnímu řízení nepřipojuje a nepožaduje náhradu škody a obdobný údaj uvedla k datu 14. 8. 2013 (č.l. 412 a 416). V rámci poučení poškozeného podle občanského zákoníku pak dne 23. 5. 2013 (č.l. 420) uvedla, že toto odškodné nepožaduje,

ovšem dne 14. 8. 2013 (č.l. 421) již uvádí, že požaduje dle zákona vyplacení jednorázového odškodnění. Tento údaj je možné vnímat obsahově jako připojení se k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody, byť lze dovozovat, že nesplňuje všechny formální náležitosti. Vzhledem k datu tohoto úkonu není zřejmé, které prohlášení je časově poslední, zda to, které je uvedeno na č.l. 416, či na č.l. 421, když jsou obě ze stejného data. Nemá však smyslu polemizovat s názory soudů obou stupňů i státní zástupkyně, jež ve věci podala stížnost, že i L. F. byla osobou poškozenou, která uplatnila nárok na náhradu škody.

Přípravné řízení má za úkol objasnit pouze základní skutkové okolnosti, bez nichž by nebylo možné ve věci rozhodnout. Nelze proto jakoukoli vadu přípravného řízení považovat za důvod k vrácení věci státnímu zástupci k došetření. Stěžejní je tedy otázka posouzení, zda vada, spočívající v tom, že policejní orgán neumožnil poškozeným v přiměřené době prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování (dokazování), jak má na mysli § 166 odst. 1 věta první tr. řádu, ke které zde nepochybně došlo, je závažnou procesní vadou přípravného řízení, kterou nelze napravit v řízení před soudem, a je nutno postupovat ve smyslu § 188 odst. 1 písm. e) tr. řádu. V dané věci je tak třeba se vypořádat se dvěma problémy, a to, zda se jedná o závažnou procesní vadu a dále, zda tuto vadu nelze v řízení před soudem napravit.

Při formulování závěru o stupni závažnosti popsané procesní vady ve vztahu k poškozenému lze vycházet především z dopadů, jaké taková vada má právě pro poškozeného. Citované ustanovení ukládá policejnímu orgánu tuto povinnost toliko ve vztahu k poškozenému, jenž uplatnil svůj nárok na náhradu škody podle § 43 odst. 3 tr. řádu. Takový poškozený má pak v této fázi řízení zaručenou možnost prostudovat spisy, resp. ty jejich části, které mají význam pro jím uplatněný nárok na náhradu škody, a případně učinit návrhy na doplnění vyšetřování právě pro potřeby prokázání takového nároku, jak správně uvádí vrchní soud. Je však zcela zřejmé, že poškozený již v takovém případě svůj nárok uplatnil, policejní orgán jej považoval za řádně uplatněný a v návaznosti na to vyzval poškozeného k prostudování spisu. Samotný nárok však bude předmětem přezkumu až v řízení před soudem, neboť teprve v této fázi trestního řízení mu může být přiznána relevance a teprve soud může vynést výrok o povinnosti k náhradě škody. Svého nároku se poškozený může reálně domoci až v případě, kdy ve věci rozhoduje soud, tzn. na obviněného byla podána obžaloba. Žádným z rozhodnutí, učiněných ve fázi přípravného řízení, totiž nemůže být o nároku na náhradu škody rozhodnuto. Pokud tedy trestní stíhání skončí rozhodnutím v přípravném řízení – zastavením trestního stíhání, postoupením věci atd., může poškozený účinně uplatnit svůj nárok až v řízení ve věcech občanskoprávních. Jakkoliv je tedy nezpochybnitelná povinnost policejního orgánu po skončení vyšetřování umožnit poškozenému prostudovat spisy a navrhnout nové důkazy, jsem toho názoru, že nestane-li se tak, nemá tato skutečnost na právní postavení poškozeného žádný významný dopad. Naopak podání obžaloby a přesun do řízení před soudem je pro poškozeného skutečností jednoznačně směřující v jeho prospěch, neboť řízení dospělo do fáze, v níž může být o jeho nároku rozhodnuto.

Uvedenou závadou není právní či faktické postavení poškozeného podstatně oslabeno. Poškození L. F. a Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR byli v průběhu přípravného řízení náležitě poučeni o svých právech a o způsobu jejich uplatnění, o čemž svědčí jak příslušné formuláře obsahující toto poučení, jejichž převzetí poškození potvrdili svým podpisem, tak zejména skutečnost, že se k trestnímu řízení připojili s nárokem na náhradu škody, kterou vyčíslili způsobem, o němž nejsou z hlediska důvodu ani požadované výše náhrady škody žádné pochybnosti. Je třeba vzít rovněž v úvahu, že po novele trestního řádu, provedené zákonem č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002, je těžiště dokazování spatřováno v řízení před soudem. V tomto řízení jsou práva poškozeného nadále zachována a konkrétně

garantována v ustanoveních upravujících průběh řízení před soudem. Poškozenému je podle § 196 odst. 1 tr. řádu doručena obžaloba, a pokud poškozený nepodal návrh podle § 43 odst. 3 tr. řádu, je poučen o právu takový návrh podat. Podle odstavce 2 citovaného ustanovení je poškozený, jako osoba, jíž se doručuje opis obžaloby, vyzván k sdělení návrhu na provedení dalších důkazů a uvedení okolností, které mají být těmito důkazy objasněny (nárok na náhradu škody). Podle § 198 odst. 2 tr. řádu je pak poškozený vyrozumíván o konání hlavního líčení a je vždy upozorněn na postup ohledně jeho nároku na náhradu škody v případě nedostavení se. Podle § 206 odst. 2 tr. řádu se po přednesení obžaloby předseda senátu dotáže poškozeného, zda navrhuje, aby obžalovanému byla uložena povinnost k náhradě škody, a nedostaví-li se, je čten jeho návrh ze spisu. Všemi těmito ustanoveními je dostatečně zajištěno právo poškozeného nejen na uplatnění jeho nároku (tento by již měl být za řešené situace uplatněn), ale také na učinění návrhu na doplnění dokazování k jeho prokázání. Právo prostudovat spis je – materiálně vzato – zabezpečeno po celé trestní řízení, a to realizací oprávnění nahlížet do spisu podle § 43 odst. 1 tr. řádu a pořizovat si z něj výpisky a kopie (§ 65 tr. řádu).

Při porušení ustanovení § 166 odst. 1 věta první tr. řádu ve vztahu k obviněnému je podle mého názoru situace odlišná, neboť obviněnému je zásadnějším způsobem zasaženo trestním stíháním do jeho práv, a to navzdory zásadě presumpce neviny. Nesplněním předmětné povinnosti ve vztahu k obviněnému je tomuto upřena možnost zvrátit ještě výsledek přípravného řízení a vyhnout se okolnosti, že bude postaven před soud. I při respektování zásady presumpce neviny je zcela zřejmé, že podání obžaloby je významnějším zásahem vůči obviněnému, než kdyby řízení skončilo rozhodnutím v přípravném řízení, na čemž nic nemění skutečnost, že řízení před soudem může skončit zprošťujícím rozsudkem. Naopak poškozený se po podání obžaloby dostává do pozice výhodnější, a to i v tom případě, že policejní orgán výše označenou povinnost nesplnil.

Rovněž se nelze plně ztotožnit se závěrem stížnostního soudu, že se jedná o vadu neodstranitelnou, resp. že nelze učinit obecný závěr, že v každém případě bude možno takovou vadu napravit v řízení před soudem způsobem, který bude postačující k zajištění práv poškozeného. K označení či opatření důkazů o oprávněnosti svého již uplatněného nároku na náhradu škody má poškozený s ohledem na svá výše uvedenými ustanoveními garantovaná práva prostor po celé řízení před soudem, resp. do okamžiku, než je v hlavním líčení prohlášeno dokazování za ukončené.

S ohledem na výše uvedené mám tedy za to, že v případě vrácení věci státnímu zástupci k došetření nepostupovaly oba soudy v souladu se zákonem. Soud I. stupně pochybil tím, že vadně vyložil ustanovení § 166 odst. 1 tr. řádu a na tom základě chybně použil postup podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. řádu, zatímco soud II. stupně z podnětu důvodně podané stížnosti státní zástupkyně uvedené pochybení nenapravit a stížnost nesprávně zamítl jako nedůvodnou. Vytýkané porušení zákona nepochybně bylo rozhodnutím jdoucím ku prospěchu oběma obviněným, O. F. a T. F., neboť trestní řízení se navrátilo do fáze před podáním obžaloby; na tom nic nemění ani okolnost, že umožnění prostudovat spis poškozeným a navrhnout doplnění vyšetřování teoreticky mohlo v dané věci vést k posílení postavení poškozených ve vztahu k prokázání jimi uplatněných nároků v adhezním řízení. Stížnost pro porušení zákona zásadně vychází z právního stavu, který tu byl v době nabytí právní moci napadeného rozhodnutí a v důsledku zásady presumpce neviny a zásady obžalovací nemůže presumovat opětovné podání obžaloby, tím méně úspěch nároků na náhradu škody, který závisí na konečném rozhodnutí o vině obviněných.

Proto **navrhují**, aby Nejvyšší soud České republiky podle § 268 odst. 2 tr. řádu rozsudkem vyslovil, že usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 5 To 84/2013, byl porušen zákon v ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu a v řízení, jež takovému rozhodnutí předcházelo, konkrétně usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 19. 11. 2013, sp. zn. 46 T 9/2013, byl porušen zákon v ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) tr. řádu, ve spojení s § 166 odst. 1 tr. řádu, a to ve prospěch obviněných O. F. a T. F.

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR